

13. SEBAPRIJATIE A OTVÁRANIE SA VO VZŤAHOCH

SEBAPRIJATIE A OTVORENIE SA¹

Zriekol sa seba samého

On, hoci má božskú prirodzenosť, nepridržal sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu, stal sa podobný ľuďom... (Flp 2, 6-7)²

Kenosis.³ Zriecť sa seba samého. Doslova: **vyprázdniť sa** (*ekénosen*). Známe grécke slovo a termín často používaný v spiritualite. **Medzi kresťanmi sa slovo kenosis zaužívalo ako termín, ktorý popisuje proces vyprázdňovania sa zo seba samého. Musia ho nevyhnutne podstúpiť všetci, ktorí chcú byť Ježišovými nasledovníkmi.** Pre mnohých však tento termín znamená čosi viac: **akýsi druh doslovného sebaopretia**, ktoré má byť nevyhnutné pre pravú svätosť – položiť túžby iných na prvé miesto, nebrať ohľad na svoje vlastné osobné potreby, obetovať sa, nechať sa vtiahnuť do vecí, často proti svojej vôli, znášať bolesti v tichosti. Je pravda, že život človeku ponúka množstvo príležitostí na takého sväte sebazapieranie. **No keď sa seba vyprázdňovanie stane sebazapieraním, nebude znamenať plné objatie kresťanstva, ale naopak deformáciu kresťanstva.**

Niektoré spirituality minulosti chápali *kenózu* Ježiša presne takýmto deformovaným spôsobom. **Ježiš bol často predstavovaný ako ten, ktorý sa vyprázdnil zo všetkých svojich vlastností, ktoré ho charakterizovali ako človeka:** bol prázdny zo všetkých spontánnych pocitov, prázdny z akejkoľvek **výraznej osobnosti**, ktorá by vlastnila jedinečné príchute, charakteristiky a preferencie. Takéhoto Ježiša nebolo ťažké si predstavovať. Ježiša, ktorý bol výrazne oddelený od skutočnej ľudskej rasy, ktorý sa správal ako nejaký duchovný robot, ktorého jeho božský počítač uschopňoval ustavične popierať akúkoľvek vážnu zaangažovanosť vo svojom ľudskom tele.

Mnohí duchovní autori minulosti, ako nám to dokazujú dejiny, sa s Ježišovým človečenstvom necítili dobre. Poprieť ho však nemohli. Riskovali by tak, že upadnú do **bludu**. Museli teda o

¹ Táto posledná téma by mala byť korunou všetkých predchádzajúcich tém. Mala by byť praktickým návodom – vychádzajúc zo života Ježiša Krista –, ako si budovať vzťahy a priateľstvá. Po tom, čo som ju predniesol v UPC 25. februára 1999, cítim, že by som ju mal uviesť pár vysvetľujúcimi vetami. Téma totiž vyvolala hojnú diskusiu. Ani nie tak verejnú, ako skorej vo forme dodatočných otázok, pripomienok a narážok v osobných rozhovoroch so mnou. Jedna účastníčka mi povedala: „Pre priateľstvo ste nastolili vysokú latku. Ja som mala (a stále mám) veľa priateľiek, o ktorých som presvedčená, že sú mi dobrými priateľkami a aj ja im, a predsa som im nepovedala „všetko““. S touto poznámkou naplno súhlasím. Ja osobne mám podobné skúsenosti. Preto treba túto tému čítať správne a aplikovať ju veľmi rozumne. Myslím si, že je rozdiel medzi priateľstvami medzi chlapcami (mužmi), priateľstvami medzi dievčatami (ženami) a priateľstvami partnerskými (chlapec-dievča), ktoré vyúsťujú do manželstva. Myslím, že to, čo budeme hovoriť, najviac platí práve pre tento posledný typ priateľstiev. Pre tie predchádzajúce to platí v obmedzenejšej forme. A potom, sú tu ešte kamarátstva, čo je tiež istá forma priateľstiev. No je tu jedno pravidlo (spomenuté aj v texte), ktoré nemá výnimku: **Človek, ktorý sa nedokáže otvoriť, nemá blízke vzťahy.** Uzavretí ľudia sú pre svoje okolie tajomstvom. A to aj v prípade, že by inak boli veľmi zhovorčiví. Ľudia sa boja tajomstiev. Pre vzťahy je kľúčové, aby ľudia o sebe vedeli aspoň čosi. A toto čosi je tým intenzívnejšie, čím sa vzťahy viac rozvíjajú (alebo naopak).

² Iný slovenský preklad tohto textu znie: „On, hoci mal Božiu podobu a svoju rovnosť s Bohom nepovažoval za ulúpenú, zriekol sa tejto hodnosti, keď vzal na seba podobu otroka, stal sa podobný ľuďom a zjavil sa ako človek...“ (Písmo Sväté. Nová Zmluva a Žalmy, Slovenský ekumenický preklad, Slovenská biblická spoločnosť, Banská Bystrica, 1995). Vyššie uvádzaný preklad, tak ako aj ostatné preklady v týchto prednáškach, pochádzajú zo: Sväté Písmo Starého i Nového zákona, Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, Rim 1995. V tomto vydaní sa v poznámkach pod čiarou k vyššie citovanému textu z listu Filipanom uvádza: „6. Význam verša je ten, že Kristus pred vtelením jestvoval ako Boh. Grécky výraz „morphé“ (podoba) tu podľa cirkevných otcov označuje prirodzenosť Boha. Tejto svojej rovnosti s Bohom sa Kristus nepridržal nasilu, ako niečoho, čo mu nepatrí, ako lúpeže, koristi (gr. harpagmós). 7. „Zriekol sa“ (gr. ekénosen) znamená doslova „vyprázdnil“. Pravda, to neznamená, že by Kristus prestal byť Bohom. Nevyužil vo svoj osobný prospech práva a privilégiá, ktoré vyplývali z Božskej hodnosti. Pavol tu pravdepodobne myslí na Pánovho služobníka opísaného v Iz 52, 13 – 53, 12.“ (str. 2456)

³ **Dôležité upozornenie:** grécke slovo *kenosis* je teologicky veľmi dôležitým slovom. V slovenčine však nemá vhodný ekvivalent. Preklad, ktorý je najpresnejší, neznie v slovenčine dobre. Preto sa zvolil iný preklad. Ten je však nepresný a nevyjadruje pravý zmysel pôvodného slova. V slovenčine slovo *kenosis* prekladáme ako „zriekol sa seba samého“. Slovo *ekenosen* však znamená doslova: „vyprázdnil sa zo seba samého“. Kenosis je seba vyprázdnenie. Z tohto dôvodu budem používať v texte striedavo buď poslovenčené pôvodne slovo **kenóza**, alebo nešikovný slovenský preklad „**seba vyprázdnenie**“.

ňom hovoriť. Ako však hovoriť o jeho človečenstve bez toho, že by sa o ňom hovorilo príliš? Jednou z najjednoduchších ciest, ako tento problém vyriešiť, bolo, že sa človečenstvo Ježišovo síce uznalo, no hovorilo sa o ňom **len tak mimochodom**. Ťažisko teologickej reflexie o Ježišovi sa potom sústredilo **hlavne na jeho božstvo**. Aj Ježišovo človečenstvo bolo samozrejme témou teologických úvah; inak to ani nemohlo byť. Jeho človečenstvo muselo byť bránené. No hovorilo sa o ňom **narýchlo**. Príliš sme sa pri ňom nezdržovali. Nehovorilo sa o ňom **ani príliš podrobne, ani príliš konkrétne a ani príliš ľudsky**. Ježiša sme predstavovali ako toho, ktorý „žil v tele“, a nie ako toho, ktorý „mal telo“. To, že Ježiš bol v spiritualite minulosti predstavovaný ako božský človek, ktorý „sa vyprázdnil“, nám potom dalo Spasiteľa, ktorý sa vyprázdnil zo svojho človečenstva.

Aj dnes je ešte stále veľa ľudí, ktorí sa cítia neisto ohľadom Ježišovho človečenstva. Vždy, keď sa o ňom hovorí adresne a ide sa do dôsledkov, začnú sa cítiť nepohodlne. „Samozrejme, že Ježiš Kristus bol naplno ľudskou osobou,“ povedia, keď sa ich na to pýtate výslovne. **Lenže spýtajte sa ich bližšie, čo pre nich konkrétne znamená byť človekom, a mnohí z týchto ľudí začnú uhýbať. Povedzte im**, že človek-Ježiš bojoval tak ako každý iný človek, keď išlo o to, ktorým smerom by mal vo svojom živote vykročiť – a niektorí z nich vám povedia, že mal predsa vliate poznanie a toto uňho takýto zápas vylučovalo. **Povedzte im**, že človek-Ježiš potreboval spoločenstvo priateľov – a oni vám odpovedia, že Ježiš síce potreboval priateľstvá na zemi, no nie preto, že by ich bol on sám naozaj potreboval, ale preto, že potreboval dať príklad nám ľuďom. **Povedzte im**, že človek-Ježiš sa cítil hladný, znechutený, nahnevaný, osamelý alebo netrpezlivý – a hneď sa nájdú takí, ktorí vám pohotovo vysvetlia, že toto zdanlivé upadnutie do ľudských pocitov bolo totálne nesebecké, a že teda tým pádom vlastne ani nebolo naplno ľudské. **Namalujte im** obraz človeka-Ježiša, ktorý by bol dostatočne ľudský, aby vám to prinieslo úľavu a potešenie – a Pavlova veta: „zriekol sa seba samého“ sa pre niektorých z nich stane dobrou cestou, ako vás dostať z tejto idylky von. Ježiš mal síce ľudskú prirodzenosť, avšak z plného vyjadrenia tejto svojej ľudskosti „sa vyprázdnil“.

V Ježišovi popierame to, s čím sa my sami necítíme dobre. Tým, že na ľudské charakteristiky Ježiša hádzeme plášť božskosti, môže v konečnom dôsledku **poslúžiť nám: ako ospravedlnenie našich vlastných snáh a pokusov utekať pred svojím človečenstvom, ba pred svojím vlastným telom.**

Rast v kresťanskej láske sa teda príliš ľahko stotožňuje s pohybom smerom **od** človečenstva a – ešte presnejšie – **od seba samého**. V takomto chápaní sa potom pocity, potreby a túžby nášho „**ľudského**“ **ja** stanú **nepriateľmi** nášho „**duchovného**“ **ja**. V snahe odstrániť zo svojho života všetko, čo je považované za nepriateľa kresťanskej svätosti, sa úprimní kresťania dosť často dostávajú **do stavu odcudzenia sa svojmu najhlbšiemu „ja“** a prestanú si byť vedomí **svojich skutočných potrieb**, ktoré ležia v hĺbke ich bytosti (pod povrchom) a ktoré **v skutočnosti motivujú** väčšiu časť ich správania. Vo svojom záujme o tento typ biblického sebvyprázdňovania, o ktorom sú presvedčení, že presne on je charakteristický pre Ježišovu kenózu (sebvyprázdňovanie, zriekanie sa seba samého), si potom postupne vybudujú taký **stereotyp správania**, ktorému bude až príliš nebezpečne chýbať **uvedomovanie si seba a uvažovanie nad sebou samým**. A presne táto šablóna nedostatočného a úbohého uvedomovania si seba samých a svojich vlastných potrieb je tým, čo je **príčinou urážajúcich a zraňujúcich foriem správania**, s ktorým sa tak často stretávame u ľudí okolo nás, alebo naopak s ktorým sa stretávajú ľudia z nášho okolia v nás samých. Je to správanie až **prehnane egoistické a egocentrické**.

Keď sa pravá biblická kenóza zdegeneruje na **popieranie pre popieranie**, alebo keď sa pre nás stane prostriedkom, cez ktorý dávame svojmu okoliu najavo, **ako málo si vážime seba samých** alebo ako v sebe nevidíme nič hodnotného, potom **toto nebude čnosť. Bude to znak osobnej patológie**. Keď naše sebvyprázdňovanie bude vyvieriť z pocitu viny, alebo z túžby za každú cenu uspokojovať druhých, alebo z nezdravého chápania kresťanskej obety, potom môžeme čakať, že sa postupne staneme **ľuďmi prehnanej prísnosti**, pocitu **farizejskej samospravodlivosti** a že sa staneme nositeľmi stavu takej **psychickej prázdnoty**, ktorá bude na míle vzdialená od evanjeliovej spirituality.

„Zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhy.“ Pavol písal tieto slová v kontexte ranokresťanského hymnu na **Kristovo totálne prijatie jeho ľudskosti a jeho vernosti voči svojmu ľudskému stavu. Ježiš sa zriekol všetkého, čo by mu bránilo byť naplno človekom vo svete.** Interpretovať Ježišovu kenózu ako totálne popretie jeho vlastných ľudských potrieb alebo ako odmietnutie akejkoľvek ľudskej dimenzie, ktorú potreboval k tomu, aby bol opravdivo a naplno človekom, by **znamenalo zdeformovať najhlbší zmysel jeho obety.**

Pravá Ježišova kenóza nespočíva v **sebapopretí, ale v sebaobjatí**, vo vyslovení dôsledného a úprimného „áno“ všetkým požiadavkám, ktoré vyplynuli z toho, že sa stal človekom. „Nepridržal sa svojej rovnosti s Bohom,“ píše Pavol. Nedržal seba samého vysoko nad človečenstvom v žiadnej z jeho dimenzií. **Nepridržal sa svojho božstva, aby mu poskytovalo spôsob, ako urobiť človečenstvo ľahším pre Boha.** Nedišpenzoval sa od potrieb, alebo pocitov, alebo túžob, alebo od zápasov a bolesti, ktoré sú sprievodcami človečenstva. Nepriľnul k transcendentnu alebo neskočil do preduchovnejšej existencie na úkor svojho človečenstva. Namiesto toho on sa radšej vyprázdnil. A toto jeho vyprázdnenie malo dva prejavy: úplné **sebaprijatie** a radikálne **sebaodhalenie (otvorenie sa).**

Kenóza ako sebaprijatie

Aké bolo to „seba“ (ja), ktoré Ježiš z Nazareta prijal?⁴ Čo tvorilo jeho sebaprijatie?

Ježiš bol **Žid**. Jeho **pôvod** bol nízky. **Hovoril** aramejsky. Stal sa **robotníkom**. Mal istú **výšku, váhu, typ postavy a telesný výzor**. Mal **temperament**, jedinečný ako každý, a jasné a výrazné charakterové vlastnosti. Narodil sa v **Palestíne** počas **rímskej okupácie**, čo je skutočnosť, ktorá ho v mladosti vystavovala politickým a náboženským nepokojom. Podobne ako každý iný človek, aj Ježiš mal svoje silné stránky, ba mal i slabšie stránky, mal svoje dary, ale i hranice.

Toto všetko tvorilo to „seba“ (ja), ktoré Ježiš prijal. Žil so svojim židovským dedičstvom a so svojou mužskou identitou. Prijal príslušnosť k svojej spoločenskej vrstve, objal životný štýl syna tesára a naplno vstúpil do svojej vlastnej doby v rámci dejín. Prijal hranice svojej ľudskej osobnosti. A zomrel, keď sa jeho čas naplnil.

Pre Ježiša, ako pre každého človeka, sebaprijatie začína vecami úplne základnými: plným prijatím toho, čo sme osobne, duchovne, telesne, kultúrne, spoločensky, vzdelanostne, intelektuálne, historicky. Lenže tu sa to nezastaví. Pravé sebaprijatie je niečo omnoho viac, než len púhe uznanie toho, čo je zrejmé, alebo statické objatie terajšej prítomnosti. Ono **nás tlačí k tomu, aby sme to, čo sme, vzali na cestu.** Aby sme sa vybrali s týmto svojím „ja“ na púť. A ťahá nás na púšť. **Pozýva nás milovať seba samých tak veľmi, aby sme sebe samým nedovolili byť niečím menej, než čím sme schopní byť.** Sebaprijatie je ochota prihlásiť sa k tomu, čo sme, a toto, čo sme, milovať. Je to tiež rozhodnutie a záväzok k tomu, že túto sebadefiníciu sa budeme snažiť rozvinúť k tým najväčším možným možnostiam. **A presne tento záväzok, toto rozhodnutie k maximálnemu rozvoju je to, čo si vyžaduje, aby sme sa vyprázdnilo zo seba** (t. j. aby sme vykonali kenózu).

Keď sebaprijatie je až také silné, že nás núti, aby sme sa vyprázdnilo zo všetkého, čo stojí v ceste nášmu autentickému osobnému rastu, vtedy je v nás prítomná dimenzia pravej kenózy, o ktorej hovorí Písmo. Pavlova veta z listu Filipanom pripomína kresťanom presne tento fakt.

Ježiš prijal seba samého tým, že sa vyprázdnil zo všetkého, čím sa ľudia snažia ujsť zo svojho tela. Vyprázdnil sa z ospravedlňovaní, hier, úloh, taktík, prázdnych táraní a povrchných poznámok, ktoré ľudia tak často používajú, aby sa udržali v bezpečí. Vyprázdnil sa od útekov do božstva vtedy, keď by sa s „byť človekom“ nebol cítil dobre. Vyprázdnil sa z bežného pokušenia skrývať svoje pocity, hľadať sebaochranu a bezpečnosť v ohradení sa múrom a v izolácii. Vyprázdnil sa z kompromisnej poslušnosti voči náboženským vodcom, s ktorými nesúhlasil v podstatných otázkach. Vy-

⁴ V originálnom anglickom texte sa používa slovo self, ktoré sa nemení, keď sa spojí s iným slovom do zloženého termínu. Self = ja. Self-acceptance = sebaprijatie. Self-disclosure = sebaodhalenie. V slovenčine, ako vidno, sa tento tvar mení. Raz je to ja, inokedy je to zasa seba. Prosím čitateľa, aby mal toto na zreteli.

prázdnil sa z praktík zachovávaní obradov a zákonov, ktoré robili prísne zachovávanie náboženských predpisov dôležitejšími ako potreby, životné skúsenosti a zážitky ľudí. Vyprázdnil sa dokonca aj z pokušenia priľnúť k Bohu, a tak sa zbaviť prevzatia plnej zodpovednosti za svoj život a za svoje rozhodnutia.⁵

Ježiš sa nevyprázdnil preto, aby bol prázdny. Každým činom seba vyprázdnenia zároveň objal čosi iné, čo bolo bližšie srdcu človeka. Vždy, keď Ježiš z Nazareta povedal „nie“ povrchnému preletu ponad svoje človečenstvo, povedal zároveň „áno“ prijatiu tohto človečenstva spôsobom omnoho hlbším a s dôstojnosťou a úctou omnoho silnejšou, než to kedy urobil ktokoľvek iný pred ním. **Jeho seba prijatie siahalo do hĺbky jeho ľudskej identity, poháňajúc ho k tomu, aby prijal každý znak a skúsenosť svojho človečenstva ako dar i ako zodpovednosť.**

Totálne prijatie jeho **ľudských emócií** mu dalo schopnosť žiaľiť tak, že to cítil až vo svojich vnútornostiach, a plakať na verejnosti. Jeho prijatie **ľudských hraníc** mu umožnilo zakúsiť až takú do kostí prechádzajúcu únavu, že ho dokonca napríklad zo spánku na lodičke nedokázala zobudiť ani silná búrka, ktorá lodičkou kmásala z boka na bok. Jeho prijatie **ľudských interakcií** ho urobilo prítomným tak, že každá jedna žilka v jeho ľudskom tele cítila moc, ktoré prechádzala jeho telom vždy, keď sa stretol s človekom, ktorý potreboval pomoc. Jeho prijatie **ľudského hladu** stvorilo v ňom takú silnú bolesť, že ho hnala uprostred noci, aby hľadal posilňujúcu prítomnosť Boha. Tým, že prijal svoju **vlastnú pravdu**, dôveru vo svoju **vlastnú víziu**, dostal silu bojovať o obe, a to dokonca tvárou v tvár náboženskej opozícii voči sebe.

Kenóza (seba vyprázdnenie) Ježišova bola úplná. Tak úplná, že v ňom bolo dost priestoru pre všetky vyjadrenia jeho človečenstva, aby tak našiel plnosť a integráciu.

Takéto úplné seba vyprázdnenie však nevedie k seba ponižujúcemu správaniu. Presne naopak. Každé pokušenie a každé ospravedlnenie, z ktorých sa Ježiš vyprázdnil, spočívalo v odmietnutí prekážky, ktorá by stála na ceste k plnému sebarozvoju, sebarozvoju v tom najlepšom kresťanskom zmysle slova. **Takýto sebarozvoj nie je to isté ako seba vyvyšovanie alebo egoistické seba napĺňanie.** So žiadosťou z týchto vecí to nemá nič spoločné. Je to skôr skutočný rozvoj seba, rozvoj, ktorý je aj **úplný** (integrálny), aj **svätý**. Tento rozvoj v sebe obsahuje pohyb smerom k najväčšiemu prikázaniu – k prikázaniu lásky k sebe a lásky k blížnemu a k prijatiu tohto prikázania naplno do svojho života.

Hýbať sa hlbšie smerom k seba prijatiu znamená automaticky sa hýbať smerom k zážitku pravej dobroty, ktorá sa nachádza v človečenstve; v človečenstve nášho blízneho, ako aj v človečenstve našom vlastnom. Seba vyprázdnenie sa teda stáva postupnou elimináciou všetkých prekážok, ktoré nám stoja na ceste k tomu, aby sme najhlbším možným spôsobom zažili to, čo je v človeku najlepšie: **potenciál k deleniu sa, k dávaniu a prijímaniu lásky, k pretrvávajúcim vzťahom, k prejavom kreativity a generativity**⁶, k osobnému rastu smerom k integrite a svätosti.

Často sa nám zdôrazňuje, že **nie je možné milovať blízneho, ak nemilujeme zároveň aj seba samých.** Dramatické príklady lásky nasmerovanej na iných, ktorá je tak veľmi viditeľná u Ježiša, sú dôkazom toho, že Ježiš miloval aj seba a že sám seba prijímal a že táto jeho láska k sebe samému a prijímanie seba samého tvorili jadro jeho života. **Jeho láska vychádzala z plnosti jeho človečenstva,**

⁵ Táto veta nám môže pripadať opovážlivou. Často totiž ľudom snažiacim sa o hlboký život v Bohu radíme, aby svoju starosť zložili na Pána a spoliehali sa, že on to vyrieši. Samozrejme takáto rada je správna a je prejavom hlbokej viery v Boha. Lenže často to robíme buď predčasne, alebo tak, že sa vzdáme vlastného boja a rozhodneme sa zvaliť na Boha to, čo on žiada – a celkom oprávnené – od nás. V jednom románe sa spomína nasledujúca epizóda, ktorá môže byť ďalšou variáciou – tentoraz zo strany kňaza – takéhoto zbavenia sa zodpovednosti za svoj život a hodenia všetkého na Boha: v spovednici kľáč mladý muž a reč ide o vôľu Božej; mladý muž sa nevie rozhodnúť [nezvyklé, že?...], akú životnú cestu si zvoliť; hovorí o jednej možnosti, potom o ďalšej – a na obe mu spovedník, duchovný radca, hovorí: to je vôľa Božia, ... aj to je vôľa Božia... – a mladý muž čumí a nestíha.

⁶ Generativita = schopnosť plodiť a odovzdávať život a to aj v prenesenom zmysle slova.

nie z vyprázdnenia sa z neho. Ježiš prijímal iných s totálnym spolucítením iba preto, lebo na svoje vlastné človečenstvo hľadel s úctou.

Písmo je plné výziev k praktizovaniu sebadarujúcej lásky. **Biblia predpokladá a psychológia výslovne vyhlasuje, že u človeka musí jestvovať rozumne a dobre definované „ja“, aby tak sebadarujúca láska mala svoj východiskový bod.** Podstatným prvkom v povolaní ku kenóze je povolanie k seba prijatiu. Pokus o darovanie seba (svojho „ja“), ktoré sme my sami však nikdy nespoznali, by bolo to isté, **ako dať niekomu dar bez toho, že by sme vedeli, čo sa nachádza v krabici, a bez toho, že by sme vedeli, či tento náš dar niekoho náhodou nezraní alebo či mu vôbec bude na úžitok.** Podobne, darovanie seba druhým, takého seba (svojho „ja“), ktoré sme my sami nikdy neprijali, by bolo to isté, **ako dať niekomu niečo, čo sa nám samým nepáči.** Takáto ponuka bude obdarovanému iba veľmi zriedka pripadať ako dar, ba dokonca môže prísť až k jeho odmietnutiu (alebo dokonca i k urážke). **Toto je dôvod, prečo mnohí jedinci s nízkym stupňom seba prijatia zažívajú opakujúce odmietanie, keď sa snažia iným ponúknuť seba samých v priateľstve.** Chýbajúce seba prijatie sa prejavuje mnohými neviditeľnými a rafinovanými spôsobmi. Snaha o jeho ukrytie ľudí neoklame. Usmievanie sa, konanie akoby s pocitom viditeľného šťastia na povrchu a konanie vecí pre iných pripadá ľuďom povrchné, **ak to nie je zakorenené v podstatnom seba prijatí.**

Cesta k väčšiemu seba prijatiu začína v našom živote presne tak, ako začala v živote Ježišom: **vedomým odmietnutím chytiť sa ľahšej cesty, ktorá by nepočítala s ľudskou prirodzenosťou.** Toto si bude vyžadovať, aby sme urobili jasné rozhodnutie vstúpiť do svojho tela, priznať sa k svojmu dedičstvu namiesto toho, aby sme sa naň sťažovali alebo od neho utekali. Bude to znamenať byť pravdiví voči svojim skutočným pocitom. Pozýva nás to hlboko sa nadýchnuť a zahryznúť sa do skutočnej práce na realizácii našich možností a do nasmerovania našich energií smerom k tomu, aby sme priviedli k uskutočneniu tú najlepšiu definíciu seba samých, ktorú máme.

Kenóza ako otvorenie sa (sebaodhalenie)

Ak jedna z dimenzií Ježišovej kenózy spočívala v seba prijatí, potom tou druhou bude **sebaodhalenie (otvorenie svojho vnútra).** Ježiš sa nielen vyprázdnil. On sa zároveň pripravil a otvoril pre niečo nové. Vylial zo seba to, čím bol, pred tvárou iných ľudských bytostí, s ktorými zdieľal to isté telo. Vylial zo seba svoje slová, svoju víziu, svoje pocity, svoje myšlienky **bez toho, že by si čosi nechchal pre seba.** Otvoril sa. **Dovolil iným, aby vstúpili do jeho vnútra.** Plný rozsah jeho sebaodhalenia je vyjadrený v Jánovom evanjeliu:

„Už vás nenazývam sluhami, lebo sluha nevie, čo robí jeho Pán. Nazval som vás priateľmi, pretože som vám oznámil všetko, čo som počul od svojho Otca.“ (Jn 15, 15)

„Všetko, čo som počul od svojho Otca.“ Toto je veta, ktorá v sebe nesie nebezpečenstvo, že sa bude chápať **príliš preduchovnelo.** Môže viesť k tomu, že si napríklad predstavíme Ježiša, ako učí svojich apoštolov **hlbokým teologickým pravdám,** ako medzi nimi stojí v pozícii odborníka, ktorý vie všetko o nebeských veciach. Môžeme si ho predstaviť ako toho, ktorý svojim, po nebeskej múdrosti túžiacim nasledovníkom **dáva dogmy,** ktoré dostal priamo zhora, od Boha. **Lenže, bol by toto pravdivý popis priateľstva?** Keď jeden človek jednostranne odovzdá druhému nejakú informáciu, upevní sa tým medzi nimi zväzok lásky, zväzok, ktorý by bol tak silný, že by bol schopný zniesť násilie ukrižovania a riziko smrti? **Je možné, aby vo vzťahu, kde jeden človek je odborník a ten druhý prijímateľ, rástol ich medziosobný záväzok až do tej miery, že sa ich životy zmenia navždy?**

Nie. Priateľstvo je výsledkom delenia sa o to, čo sa nachádza v srdci, nie delenia sa o informácie. Ak pisatelia evanjelií pamätali na Ježiša ako na toho, ktorý si so svojimi nasledovníkmi budoval zväzky priateľstva, potom sme si istí, že sa voči nim správal nie ako odborník, ktorý im je stále k dispozícii, aby im vysvetlil, čo im nie je jasné, ale **ako zraniteľný spoločník.**

Pravé priateľstvo nevznikne, keď sú medzi ľuďmi skutočné alebo pomyselné formy nerovnosti. Nevznikne a nebude rásť ani tam, kde jedna zo stránok má vzťah pod kontrolou. Nevznikne a nebude rásť ani tam, kde bude založené na „vyjavovaní“ si informácií, avšak nie na sebvýjavovaní.

Ak Ježiš a jeho učeníci rástli v láske jedného k druhému a ak sa pokladali za priateľov, potom je isté, že im Ježiš zjavil omnoho viac, než len abstraktné teologické pravdy a kognitívne myšlienky o jeho kráľovstve. Vieme, že tým, ktorí sa stali jeho najbližšími priateľmi, zjavil seba samého – svoje vlastné holé človečenstvo.

„Všetko, čo som počul od svojho Otca.“ Čo to bolo to „všetko“, čo im Ježiš zjavil, a ako sa toto „všetko“ on sám od svojho Otca dozvedel? Väčšina vecí, ktoré Ježiš dával druhým vedieť počas svojho života, sa týkala presvedčení súvisiacimi s Božím kráľovstvom. Ježiš k týmto presvedčeniam o Kráľovstve dospel postupne na základe kontaktu s tromi zdrojmi: uvažoval nad Písmom, uvažoval nad svojím životom a svojimi životnými skúsenosťami a zážitkami a stretával sa s Bohom v modlitbe. Toto všetko bol však proces. Bol to proces, o ktorom veril, že jeho prameňom je Boh. Prvkami tohto procesu boli námaha, hľadanie, frustrácia. Bolo to všetko toto, čo obsahovalo to slovíčko „všetko“, čo Ježiš oznámil svojim učeníkom a svojim priateľom počas svojho života: **rastúce presvedčenia, momenty nadšenia, pocity znechutenia, otázky, názory, objavy.** Bola to komunikácia tohto „všetkého“, ktorá spôsobila, že **zo vzťahu pán – sluha sa stal vzťah priateľ – priateľ.**

Pre Ježiša rozdiel medzi sluhovstvom a priateľstvom bol ten istý, ako rozdiel medzi povrchnosťou a blízkosťou. Sluha je človek, ktorý nepozná život pána. Sluha je udržiavaný vo tme. Sluha nezažíva ten typ otvorenia sa, ktoré spôsobuje poznanie toho najhlbšieho „ja“ v tom druhom, a tak sluha sa nemôže stať priateľom. **Najlepšou cestou, ako sa vyhnúť priateľstvu, je teda vyhnúť sa otvoreniu sa (sebaodhaleniu).** Vyhnutie sa sebaodhaleniu je tiež veľmi efektívnou metódou, ako utláčať ľudí. Toto ich drží v otroctve; robí ich to zajatcami tajomstva a obeťami mlčania.

Naopak priateľ je ten, ktorý vie „všetko“, čo sa nachádza v srdci toho druhého. Priateľ je vo svetle. Priateľ je ten, kto načúva myšlienkam, ktorý má účasť na nadšení, ktorý kráča cez tmu, slávi radosť, cíti bolesť, ochutnáva slzy. Priateľ je ten, kto zažíva jadro toho druhého, a takto potom spoznáva niečo zo skutočnej podstaty vízie Kráľovstva. To, čo premieňa známych na priateľov, je sebaodhalenie (otvorenie sa).

Niekedy, so snahou o polozenie dôrazu na tajomstvo v náboženstve, je jednoduché identifikovať Ježiša z Nazareta jednoducho ako jednu z ďalších náboženských postáv, ktoré sú zahalené v tajomstve, ako človeka, ktorý je príliš svätý na to, aby sme ho boli schopní poznať. **V takomto prípade nám však unikne, aký bol Ježiš v skutočnosti „priehľadný“ v styku so svojimi priateľmi.** Hoci ho často neboli schopní naplno pochopiť, jeho snaha otvoriť sa im pokračovala až do jeho smrti.

Evanjelisti rozprávajú množstvo príbehov Ježiša z Nazareta, v ktorých sa delí so svojimi priateľmi o svoje bezprostredné vnútorné zážitky. Ich spomienky nás vedú k presvedčeniu, že **Ježiš naozaj vlastnil a praktizoval presne takú formu odhaľovania svojho vnútra, ktorá viedla k tomu typu priateľstva, aký sám propagoval:**

Vzal so sebou Petra a oboch Zebedejových synov. I doľahli naňho smútok a úzkosť. Vtedy im povedal: „Moja duša je smutná až na smrť.“ (Mt 26, 37-38)

Udalosť v Matúšovom evanjeliu svedčí o tom, že Ježiš sa cítil smutný a plný úzkosti. Akonáhle si uvedomil svoje pocity, podelil sa o ne so svojimi priateľmi. Je to **príklad tzv. priebežnosti: podelenie sa o vnútorné reakcie s tými, ktorí majú právo poznať ich priebežne, v momente, v ktorom sa odohrávajú.**

Scéna, pri ktorej sa to deje, nie je scénou, kde by Ježiš bol v pozícii učiteľa. Nejde tu o výuku náboženstva alebo o snahu vysvetliť nejaký teologický problém. **Ježiš je jednoducho sám so svojimi priateľmi. Cíti sa sám a plný úzkosti. Chce, aby to vedeli. Nesnaží sa nasadiť si na svoju smutnú tvár masku silnej mesiánskej tváre alebo hrať pred nimi rolu, ktorú by sme mohli charakterizovať ako „MusímByťPredNimiSilný“.** Ani sa nesnaží svoju bolesť podceňovať. Je zasiahnutý bolesťou až „k smrti“. A tak sa **rozhodne nie pre tajnostkárstvo, ale pre otvorenosť.** Nie pre bravúrnosť, ale pre zraniteľnosť.

A až po tomto Ježiš odchádza, aby sa modlil. Až po tom, čo sa dostal do kontaktu so svojou pravdou a čo sa priznal k svojej agónii, toto všetko obetuje Bohu. Nebeží na nejaké opustené miesto, aby svoje pocity odovzdal Bohu. **Urobí tak až potom, čo ich najprv odovzdal svojim priateľom.** V úprimnosti sebaotvorenia sa nachádza svätosť transcendencie. Autentická modlitba prichádza z hĺbky vnútra jeho vlastného stavu bytia a cítenia.

Otvorenie sa z pohľadu psychológie

Keď Ján pripomínal kresťanom, že Ježiš bol osobou, ktorá si budovala trvalé priateľstvá tým, že sa so svojimi najbližšími priateľmi delila o „všetko“, tým vyjadril pravdu, ktorú psychológovia začali artikulovať neskôršie z odlišného východzieho bodu: **otvorenie sa robí ľudskú blízkosť možnú.**

Keď sa *otvorenie sa* definuje psychologicky, dôraz sa premiestni z duchovných princípov kresťanstva k princípom dobrého duševného zdravia. No nech je dôraz akýkoľvek, posolstvo je to isté. **Jedinci – ak chcú mať vo svojom živote priateľstvo – musia si vybudovať schopnosť dať sa iným spoznať.**

Dať sa iným spoznať znamená viac než dať im spoznať isté skutočnosti zo svojho života. Znamená to dať im spoznať strachy nachádzajúce sa na pozadí našich snáh, strachy mátajúce naše pokojné chvíle, ťažkú osamelosť skrývajúcu sa niekedy za našim úsmevom, vášne, ktoré nás aj vzrušujú, aj vystrašujú. **Otvorenie sa či sebaodhalenie znamená presne to, čo slovo hovorí: odhalenie „seba“.** Všetkých našich častí. Znamená odkryť to, čo by sme si želali najviac skryť; povedať to, čo by sme si želali držať najviac v tajnosti o sebe samých, tým, ktorí majú byť našimi priateľmi.

Najkonkrétnejšie, otvorenie sa znamená zjaviť svoje terajšie, práve prebiehajúce reakcie a pocity tým, s ktorými máme vzťahy. Bez tejto informácie iní budú poznať len našu fasádu. A fasáda nie je budujúcim prvkom pre priateľstvo.

Otvorenie sa vždy zahrňuje verbálnu reč alebo nejakú inú formu jasného verbálneho posolstva, ako napríklad znakovú reč. Musíme povedať ľuďom, čo im chceme dať o sebe vedieť, a nenechať ich v neférovej pozícii, v ktorej by museli sami dešifrovať, kto sme, zbieraním nepriamych narážok, ktoré smerom k nim vyšleme. Predchádzajúca kapitola o slovách a verbálnej jasnosti sa obzvlášť vzťahuje práve na toto miesto.

Otvorenie sa sa môže týkať akéhokoľvek obdobia nášho života. Môžeme povedať, čo sme cítili v minulosti, v akej fáze zmätku sa nachádza náš život teraz alebo o čom snívame v súvislosti s budúcnosťou. Keď odhalíme, čo cítime a čo si myslíme presne teraz, presne v momente našej interakcie, takéto odhalenie charakterizujú psychológovia ako „priebežné“. **Schopnosť priebežnosti praktizujeme tak, že dávame poznať druhým svoj momentálny zážitok vo chvíli, keď sa odohráva.** Dávať niekomu na vedomie, čo sa v nás deje „priebežne“, zvlášť keď ide o odhalenie toho, čo cítime vo vzťahu k človeku, s ktorým sa práve rozprávame, **si vyžaduje vysoký stupeň komunikačnej skúsenosti.** Predpokladá to, že sme v kontakte so svojimi bezprostrednými pocitmi a že sme schopní pomenovať ich presne vo chvíli, keď sa odohrávajú: „Cítim sa ti veľmi blízky práve teraz...“ „Je pre mňa nesmierne ťažké sa s tebou rozprávať. Mám strach...“ „Začínam sa cítiť defenzívnym...“ „Páči sa mi, keď ma počúvaš tak, ako teraz. Vyzerá to, že ti na mne záleží.“

Lenže pozor! Slovo, ktoré vždy musí byť pridané k slovu *otvorenie sa*, je slovo **VHODNÉ.** Tak ako extrémna privátnosť alebo prehnaná opatrnosť sú nezdravé, tak je nezdravé aj extrémne otvorenie sa. Jedinec, ktorý má zvyk vyliat' svoju dušu pred cudzím človekom, napríklad v autobuse, je človekom buď chorým, alebo nachádzajúcim sa v beznádejnej situácii. Ľuďom, ktorí odhalia intímne detaily svojho života príležitostným známym, chýba diskretnosť. Silný stupeň otvorenia sa počas prvej hodiny interakcie s cudzím človekom môže byť vhodný v individuálnej alebo skupinovej terapii (alebo v spovednici), no vo všeobecnosti je nevhodný v iných medziosobných situáciách. Nejestvuje niečo také ako okamžitá intimita. „Povedať všetko“ novému známemu alebo vyjaviť osobné pocity príliš skoro obyčajne zapričiňuje, že zdraví ľudia sa dostanú do rozpakov a že sa radšej stiahnu, a toto potom zničí každú nádejnú šancu na vybudovanie priateľstva.

Otvorenie sa si vyžaduje intenzívnu citlivosť a nepretržité uvedomovanie si toho, či to je vhodné. **Človek, ktorý sa otvára efektívne, je schopný vycítiť, koľko povedať, kedy to povedať a komu to povedať.**

Keď hovoríme o „všetkom“, ktoré Ježiš v súvislosti so sebou samým vyjaval svojim apoštolom a priateľom, **ak príde na nás, toto „všetko“ bude musieť mať v našom živote isté hranice.** Hoci táto myšlienka môže byť diskutabilná, zostáva faktom, že **každý z nás má svoje tajomstvá a na odhaľovanie týchto tajomstiev treba čas a rozumnosť. Isté veci povieme, až keď je vzťah naozaj hlboký. Ľudsky najhlbším vzťahom je manželstvo** (keď neberieme do úvahy vzťah matka – dieťa. Tento vzťah však je trochu iného charakteru. My tu hovoríme o vzťahu rovných.). Manželia – ak si majú byť blízki a ak majú byť jeden pre druhého nielen sexuálnymi partnermi a pomocníkmi pri prekonávaní partnerských a rodičovských povinností, ale aj hlbokými dôverníkmi a vzájomnou oporou aj v tých najťažších chvíľach života – musia si poznať vnútro čo najhlbšie. No aj tu budú tajomstvá, ktoré si manželia odnesú do hrobu. **Napríklad vyjavenie prípadnej manželskej nevery.** Predpokladajme, že by manželstvo prežívalo krízu, ktorá by mohla vyústiť do toho, že manželka by mala povedzme jednorazový pomer s cudzím mužom. No vzápätí by ju prenikol silný pocit viny, ktorý by spôsobil, že by sa snažila urobiť zo svojej strany všetko pre to, aby sa manželská kríza vyriešila. A naozaj, pokoj by sa dostavil. Uplynuli by roky. Ona by podobný hriech už nikdy nespáchala. Po rokoch by mala nutkanie to manželovi povedať. Je možné, že niektorí muži by to zniesli dobre. No predpokladám, že väčšina by to znášala veľmi ťažko a mohlo by to v konečnom dôsledku znova obnoviť krízu a do viesť manželstvo k rozpadu.⁷ **Samozrejme nejde tu o úmyselné zapieranie a zatajovanie. Ak by sa previnenie náhodou dostalo na svetlo, treba o ňom hovoriť.** Ale v takomto prípade bude mať už inú klasifikáciu. Podobne to platí aj o iných sférach nášho života. Nielen v manželstve, ale aj v priateľských vzťahoch. Vždy budú veci, o ktorých nepotrebujeme hovoriť, a predsa naše priateľstvo bude solídne a úprimné.

Áké sú kritériá na posúdenie toho, či a o ktorých veciach hovoriť a ktoré radšej nepovedať? Sú dve: mali by sme sa pýtať, **či to, čo poviem, náš vzťah posunie dopredu, alebo ho zničí.** Ak by to bolo v konečnom dôsledku pre vzťah deštruktívne, o veci nemožno hovoriť. Druhým kritériom by mala byť otázka, **či to, čo poviem, nebude pre druhého niečím príliš brutálnym.** Aj pravda môže byť brutálna. Nie všetci sú schopní počuť všetko. Nieкого môže pravda zničiť. Preto sa napríklad kruté správy povedzme o smrti blízkeho snažíme ľuďom hovoriť postupne a opatrne. Podobne to môže byť aj s informáciami týkajúcimi sa nášho vnútra alebo nášho vzťahu.

Ježiš povedal svojim priateľom všetko, pretože na rozdiel od nás bol bez hriechu. Je však dôležité povedať, že **malo by jestvovať miesto, kde by sme mali povedať všetko, a to aj tie najhlbšie tajomstvá: pre nás katolíkov je to spoved'.** To je miesto, kde vyjavujeme svoje tajomstvá – a aj tie najväčšie hriechy – pred Bohom v prítomnosti kňaza, služobníka odpustenia. Tam to však ostáva. Z nás to odchádza von. No ostane to v spovednici. A tak sa to rozplynie do zabudnutia. Spôsobí to rozehrešenie, ktorým sa udeľuje Božie odpustenie.

Najlepším testom vhodnosti stupňa otvorenia sa je test priateľstva: je môj život poznamenaný pretrvávajúcou prítomnosťou stabilných a blízkych priateľstiev, ktoré sú vzájomne pre všetky stránky uspokojujúce? Nachádza sa v mojom živote aspoň jeden človek, ktorý skutočne pozná moje „všetko“ (samozrejme s vyššie spomínanými hranicami) a ktorý sa zasa podelil o svoje „všetko“ (taktiež s hranicami) so mnou?

⁷ V nedeľu 21. februára 1999 odpoľudnia Slovenský rozhlas vysielať reláciu Rodinný magazín. Jednou z tém, ktorou sa táto relácia zaoberala, bola aj téma manželskej nevery. Opýtaní manželia sa takmer zhodne vyjadrovali presne v hore spomínanom zmysle. Jedna žena sa vyjadrila asi takto: „Čas uzdraví všetko okrem rán, ktoré človek utŕži v manželstve (myslela na rany nevery). Tieto rany sú ako démoni, ktorí mi vyskakujú na plecía a sa mi vyšikierajú...“

Otvorenie sa ako zjavenie

Stvorenie je výsledkom odhalenia sa Boha. Boží obraz je prítomný v stvorení. Boh sa teda otvoril a vzniklo stvorenie. **Nakoľko tvorenie by malo pokračovať aj ďalej, a to cez nás ľudí, potom je jasné, že my – keď chceme tvoriť – mali by sme robiť to isté, čo robil Boh: mali by sme sa otvárať.** Dať vedieť jeden druhému, čo sa nachádza v najväčšej hĺbke nás samých. Aj komunikácia je tvorením. A teda **vždy, keď komunikujeme, mali by sme v sebe zjavovať Boží obraz.**

Vždy, keď nájdeme odvahu podeliť sa jeden s druhým o svoju najhlbšiu pravdu, dostáva sa z nás, z nášho vnútra, von niečo z božského, ktoré nosíme vo svojom vnútri. V skutočnosti to potom znamená, že vlastne všetky naše idey, myšlienky, pocity a dokonca aj formy správania nesú v sebe **schopnosť zobrazit' Boha, zjaviť božské.** Tým sa nechce povedať, že všetky tieto veci zobrazujú Boha stále alebo čo len občas. Tým sa chce povedať, že **do tej miery, ako sme verní Božej tvorivej činnosti v našom živote, zjavujeme Boha vždy, keď sa delíme jeden s druhým o svoju vnútornú pravdu.**

Prvotní kresťania hľadeli na Boha ako na inšpiráciu a zdroj všetkých dobrých myšlienok a činov. Keď Pavol povzbudzuje Korinťanov, aby prichádzali na zhromaždenia so zjavením, o ktoré by sa mali podeliť, nechcel tým povedať, že niektorí jednotliví kresťania mali akoby nejaké priame potrubie napojené na Boha, cez ktoré by od neho dostávali nejaké zvláštne verbálne posolstvá (zjavenia), ktoré by potom mali oznamovať ostatným.

„Keď sa zídete, každý niečo má: dar chválospevu, nauky, **zjavenia**, jazykov, vysvetľovania; všetko nech je na budovanie [na spoločné dobro].“ (1 Kor 14, 26)

Keď Pavol hovoril o zjavení, hovoril o otvorení sa v jeho najzákladnejšom zmysle slova: dať vedieť o sebe pravdu, ktorú človek spoznáva na svätých miestach svojho najautentickejšieho „ja“. Toto sú presne tie miesta, kde prebýva dobrota, a sú to aj miesta, kde žije a hovorí Boh. Posolstvo pochádzajúce a vyslovené z tejto pravdy je posolstvom od Boha. Jediniec, ktorý je v kontakte so svojím autentickým „ja“, je jedincem, ktorý je v kontakte s Bohom, a je teda schopný zjaviť Boha takým spôsobom, akého jediniec, ktorý je „mimo“, nie je schopný.

Avšak pre Pavla a prvotných kresťanov tu tiež visela vo vzduchu jedna otázka: Ako je možné pre kresťanov rozpoznať rozdiel medzi sebaodhalením a sebeckým odhalením sa jedinca (t. j. predvádzaním sa)? Aké sú kritériá na určenie, či *otvorenie sa* človeka má svoj zdroj v Bohu, alebo v jeho vlastných egoistických záujmoch? **Konečným testom úprimného a čestného zjavenia je to, aký dôsledok bude mať toto zjavenie vnútra (sebaodhalenie) na ostatných kresťanov.** Ak otvorenie sa jedinca slúžilo tým najlepším záujmom spoločenstva, potom to bolo zjavenie od Boha. **V tomto sú zajedno aj Písmo, aj psychológia: oboje, aj autentické zjavenie, aj vhodné otvorenie sa pochádzajú z pravdy a obe napomáhajú vzťahom.** Pre kresťana potom presvedčenie, že pravda má svoj zdroj v Bohu, automaticky znamená, že osobná pravda človeka môže zjaviť tohto Boha prostredníctvom otvorenia sa. Samozrejme, nie všetko, čo si Boh želá ľuďom povedať, bude povedané prostredníctvom ľudského sebaodhalenia; Boh sa zjavuje mnohými spôsobmi, a tak jeho zjavenie k nám prichádza z mnohých zdrojov. **Avšak jediniec, ktorý odhalí pravdu o sebe samom, vyjavuje zároveň niečo posvätného – vyjavuje čosi božského.**

Zjavovať niečo znamená dať vedieť niečo, čo sa predtým nevedelo alebo čo predtým nebolo jasné. Termín **zjavenie** obyčajne obsahuje istý druh **božskej činnosti**, odkrytie niečoho, čo má viac než ľudský pôvod. Vždy, keď je toto slovo použité v kresťanských spisoch, kladie dôraz na dôležitosť svetla pred temnotou, vecí jasných a odkrytých pred vecami skrytými, alebo tajomstiev, ktoré sú povedané, a závojov, ktoré sú snaté.

Toto posolstvo je šokujúce. **Božskosť je totiž o otvorenosti.** Božskosť núti otvoriť sa. Ježiš z Nazareta bol snáď najbožskejší vo chvíli, keď visel nahý uprostred davu, nič neskrývajúci a neukrývajúci sa pred nikým. Nikto mu jeho život nebral. Dal ho dobrovoľne. Takto ho predložil pred všetkých, aby to videli. Jeho otvorenie sa bolo až tak úplné, že na konci svojho života sa rozhodol uprednostniť ra-

dikálnu nahotu na kríži pred bezpečným skrytím svojej vnútornej pravdy – a vlastne pred Božím zjavením.

Sebavyprázdnenie pre dobro služby

Žijeme vo svete, v ktorom sa biblická kenóza praktizuje iba veľmi zriedkavo, v ktorom pocit nízkej sebahodnoty zabraňuje ľuďom v tom, aby sa opravdivo vyprázdňovali. **Nie je ľahké vzdať sa istých vecí, keď sa cítime neistými.** Je to horor otvoriť svoje najhlbšie „ja“ pred iným, keď toto naše „ja“ je krehké alebo úboho definované.

Neprítomnosť kenózy popisuje Pavol, keď hovorí o Ježišovi, že sa nepridržal (*harpagmos*) svojej rovnosti s Bohom. **Harpagmos doslova znamená „lúpež“ alebo „okradnutie“ („znásilnenie“).** Vzťahuje sa na niečo viac než len na nevinné priľnutie (pridržanie). Lúpež a znásilnenie sú činmi násilia; zraňujú, ba dokonca ľudí ničia. *Harpagmos* zahrňuje taký druh pridržania sa, ktoré je na úkor druhého. **Vyjadruje vziať si za použitia sily niečo, čo patrí niekomu inému, uchmatnutie si niečoho, čo iných olúpi o to, čo je oprávnené ich.**

Keď toto prenesieme do medziosobných situácií, *harpagmos* popisuje všetky tie medziosobné štýly správania, pri ktorých ľudia chmatnú po niečom, zavesia sa na niečo (či na niekoho), alebo si zoberú veci. Toto všetko v konečnom dôsledku ubližuje vzťahom. Napríklad stiahnutie slov, ktoré iných okradnú o odpustenie, skrytie našich pravých myšlienok, používanie ľudí tým, že im ukradneme ich veľkodušnosť alebo že si vymôžeme ich trpezlivosť – toto všetko sú príklady rafinovaných foriem psychickej lúpeže. Iných ľudí okrádajú o ich práva na úctivé ľudské delenie sa.

Čomu teda Pavlov výber slov v spomínanom texte nasvedčuje? Čo nám to hovorí o Ježišovi z Nazareta? A čo by z toho mohlo vyplývať pre naše časy?

Pavlove slová nám predstavujú obraz človeka, ktorý urobil viac, než len to, že by sa bol pridržal svojej božskosti. **Popisujú nám človeka, ktorý nebol ochotný spôsobiť, aby iní platili za to, aby sa jeho život stal ľahším, človeka, ktorý sa neutiekal k pohodliu pre seba samého, pohodliu, ktoré by na ľudí nachádzajúcich sa v jeho živote položilo bremeno.** Jeho radikálne sebavyprázdnenie sa nesústreďovalo na to, aby si udržal jasné teologické línie medzi tým, čo v ňom bolo ľudské a čo božské. Bolo zamerané na to, ako si zachovať úprimné napojenie na svojich priateľov, na ľudí, ktorí mali právo, aby sa s nimi delil o to, čo sa nachádzalo v jeho centre, nakoľko oni boli súčasťou jeho života. On ich neolúpil o toto ich právo.

Pridržanie sa (alebo priľnutie) je ľahšie ako kenóza. Je ľahšie žiadať ospravedlnenie, ako vyriešiť slová odpustenia. Je ľahšie priľnúť k svojim vlastným názorom, ako uvoľniť svoje päsť, ktorými sa ich pevne pridržame. Je ľahšie vzdať sa čestných reakcií v medziosobných situáciách, ako sa z nich vyprázdniť pre iných (t. j. reagovať), aby mohli vidieť a potom snáď i súdiť alebo odmietnuť.

Vždy, keď nie sme schopní uvoľniť zovretie všetkých tých vecí, ktorých sa držíme, aby sme sa cítili bezpečne alebo pohodlne, a vždy, keď naše zovretie iných čosi stojí, pretože je proti ich vôli, nepraktizujeme kenózu, bez ohľadu na to, ako veľmi sme zaangažovaní do postoja služby alebo dokonca pastoračnej starostlivosti. Keď naše správanie núti iných platiť cenu nie nevyhnutnej úzkosti, napätia alebo strachu, držíme sa niečoho, čo nie je naše – pokoja duše, ktorý patrí im.

Definitívnym cieľom je pohoda a dobro ľudí. Opravdivá kenóza je teda **nasmerovaná na službu.** Služí vzťahom. Kresťanov uschopňuje, aby sa navzájom pospájali. Volá ich, aby sa postavili do pozície služby pre vzájomné dobro.

„Lebo vy ste povolani pre slobodu, bratia, len nedávajte slobodu za príležitosť telu [služeniu si vlastným záujmom], ale navzájom si slúžte v láske! Veď celý zákon sa spĺňa v jedinom slove, v tomto: „Milovať budeš svojho bližného ako seba samého!““ (Gal 5, 13-15)

Pre Pavla veľkodušná služba je vždy verná najväčšiemu prikázaniu. Je zameraná na lásku k sebe samému presne tak, ako na lásku k blížnemu. Hoci jestvujú časy, keď je zrelý a dospelý kresťan volaný, aby slúžil druhým na svoj vlastný úkor, úplný obraz biblickej služby nie je nepriateľský

voči nášmu „ja“ alebo naše vlastné „ja“ sústavne zanedbávajúci. Táto služba je nasmerovaná na milovanie. Milovanie však neznamená bezbolestnosť. Najpodstatnejšou súčasťou lásky je utrpenie. Pohyb k vyšším stupňom sebaipriatia, čo je jeden z aspektov lásky k sebe samým, je náročný. **Otvorenie sa ako služba ponúknutá pre dobro vzťahov môže byť agonizujúce.**

V Matúšovom evanjeliu sa nachádza príbeh, ktorý sa vzťahuje na Ježiša ako služobníka ochotného slúžiť pre dobro ľudí:

Ked' sa zvečerilo, priniesli k nemu mnohých posadnutých zlými duchmi a on slovom vyhánal duchov a uzdravoval všetkých chorých, aby sa splnilo, čo povedal prorok Izaiáš: „*On vzal na seba naše slabosti a niesol naše choroby.*“ (Mt 8, 16-17)

Niesol ich slabosti. Znášal bremeno zodpovednosti za nedostatok pohodlia v ich živote a kráčal s nimi smerom k ich integrite. Nevyhýbal sa bezmocným alebo neponižoval slabých. Načrel hlboko do svojej vlastnej pohody a ponúkol im uzdravenie. **Jeho správanie bolo správaním sluhu, trpiaceho sluhu.**

Ježiš bol ochotný **znášať bolesť**, aby druhí mohli žiť s menším množstvom bolesti. Bol ochotný **zniesť ohováranie**, len aby žena mohla zažiť prijatie. Bol ochotný **trpieť zradu**, len aby Judáš mohol zažiť priateľstvo. Bol ochotný **pretrpieť definitívne odmietnutie**, dokonca odmietnutie zo strany svojej vlastnej náboženskej tradície, len aby iní mohli mať jeho slovo.

Služba čosi stojí. Služobník trpí. V starostlivosti o iných sa nachádza množstvo úzkostlivej agónie, ktorá až zraňuje. Je tu obeta času. Snaha hovoriť, keď každé jedno slovo bolí. **A nejestvujú žiadne záruky. Trpiace slúženie je len pre tých, ktorí zoberú nasledovanie vážne.** Je pre tých, ktorí sú schopní niesť iných preto, lebo oni niesli ich ako prví.

Počas jeho pozemskej služby ohlasovanie Božieho kráľovstva bolo hlavnou témou vo všetkom, čo Ježiš povedal alebo vykonal. Toto kráľovstvo malo aj **prítomnú**, aj **budúcu** dimenziu. Bolo **na dosah ruky**. Bolo tu teraz. Zaplavovalo srdcia ľudí a predieralo sa do ich životov cez tie najbežnejšie spôsoby každodenného života. No zároveň **tu ešte nebolo**. Bolo tým, čo malo prísť. Ježiš pozýval svojich nasledovníkov, aby ho očakávali, aby sa naň pripravovali, aby sa snažili o jeho uskutočnenie.

Či už Ježiš hovoril o Kráľovstve, ktoré bolo na dosah ruky, alebo o Kráľovstve, ktoré malo prísť, jedna vec bola istá: Božie kráľovstvo je kráľovstvom lásky. Je to kráľovstvo vzťahov. Bolo ohlasované nie tajomnými znameniami alebo dramatickými udalosťami, ale **tými, ktorí sa v láske delia o svoje životy, a tými, ktorí sú verní svojim priateľstvám.**

Ako nasledovníci Ježiša z Nazareta, ktorý bol osobou lásky, **priateľstvo je naším dedičstvom. Budovanie vzťahov je naším povolaním. Efektívna komunikácia je základom k tomuto povolaniu.** Pripravuje nás k tomu, aby sme načúvali svojimi ušami a počúvali svojím srdcom. Naplňa nás **túžbou dávať ľuďom dohromady**, ako dáva dohromady kvočka svoje mláďatá. Uschopňuje nás k tomu, aby sme hľadali **súcit, ktorý by bol dostatočne silný pre tých, ktorí sú mimo (pre „vyhnancov“), a dost veľký pre nás samých.** Pripravuje nás, aby sme odhodili kamene, aby sme nezraňovali nikoho, dokonca ani hriešnikov. **Dáva nám slová, ktoré sa stávajú telom.**

Pripravuje: Milan Bubák, svd